

Dokument nr. 8:17

(2005-2006)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene
Ulf Leirstein og Christian Tybring-Gjedde

Forslag fra stortingsrepresentantene Ulf Leirstein og Christian Tybring-Gjedde vedrørende revidering av de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond - Utland

Til Stortinget

BAKGRUNN

De etiske retningslinjene for forvaltning av Statens petroleumsfond ble fastsatt i medhold av forskrift av 19. november 2004. Gjennom lovvedtak i Lagtinget 20. desember 2005 endret Statens petroleumsfond navn til Statens pensjonsfond - Utland.

De etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond - Utland bygger på to grunnlag:

- Pensjonsfondet er et virkemiddel for å sikre kommende generasjoner en rimelig andel av landets oljerikdom. Denne finansformuen må forvaltes slik at den gir god avkastning på lang sikt, noe som er avhengig av en bærekraftig utvikling i økonomisk, økologisk og sosial forstand. Fondets finansielle interesser skal styrkes ved at eierposisjoner fondet har, brukes for å fremme en slik bærekraftig utvikling.
- Pensjonsfondet skal ikke foreta investeringer som utgjør en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til uetiske handlinger eller unnlater som for eksempel krenkelser av grunnleggende humanitære prinsipper, grove krenkelser av menneskerettighetene, eller grov korrupsjon eller alvorlige miljøødeleggelser.

Videre heter det at det etiske grunnlaget for Pensjonsfondet skal fremmes gjennom følgende tre virkemidler:

- Eierskapsutøvelse for å fremme langsiktig finansiell avkastning basert på FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for eierskapsutøvelse og for multinasjonale selskaper.
- Negativ filtrering fra investeringsuniverset av selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer produserer våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.
- Uttrekk av selskaper fra investeringsuniverset der det anses å være en uakseptabel risiko for å medvirke til:
 - Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnearbeid og annen utbytting av barn
 - Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
 - Alvorlig miljøskade
 - Grov korrupsjon
 - Andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer

Filtrering og uttrekk

Finansdepartementet treffer beslutning om negativ filtrering og uttrekk av selskaper fra investeringsmulighetene etter tilråding fra Pensjonsfondets etiske råd. Tilrådingene og beslutningene er offentlige. Tilråding om uttrekk er basert på retningslinjene referert ovenfor. Departementet kan i særlige tilfeller utsette tidspunktet for offentliggjøring dersom det anses nødvendig for en finansielt forsvarlig gjennomføring av uttrekk av selskapet.

Videre heter det at Rådet skal gi tilråding om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag

av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper.

Gjennom sin praktisering av ovennevnte retningslinjer har Finansdepartementet ved tre anledninger trukket ut totalt 16 forsvarsmateriellprodusenter fra Pensjonsfondets forvaltningsportefølje. Disse selskapene inkluderer verdens største og ledende teknologibedrifter innenfor forsvarsmateriellsektoren og sivil luftfart. Dette er bedrifter som samtidig er ledende leverandører av forsvarsmateriell til det norske forsvaret, og forsvarsmateriell som våre soldater er helt avhengig av både i forsvaret av Norge, og i deltakelse i internasjonale operasjoner.

Ekskluderte forsvarsbedrifter er også hovedsamarbeidspartnere med store, delvis statlig eide norske forsvarsbedrifter, og bidrar således til høyteknologisk videreutvikling og kompetansebygging innenfor norsk forsvarsindustri.

Forsvarsindustrien er videre svært sammensatt, og krysseierskap og underleveranser råder innenfor alle forsvarsindustrielle områder. Finansdepartementets beslutning om uttrekk av bedrifter som bidrar til produksjon av klasebomber og atomvåpen er derfor svært vilkårlig og selektiv, og vil i sin ytterste konsekvens kunne føre til at enda flere titalls bedrifter blir ekskludert fra investeringsporteføljen.

Forslagsstillerne finner det svært problematisk og inkonsekvent at mens én statsråd (finansministeren) definerer visse selskaper som uetiske, så benytter en annen statsråd (forsvarsministeren) de samme bedriftene som leverandører til det norske forsvaret. Forsvarsdepartementet har sågar etablert egne retningslinjer for gjenkjøp som tvinger disse bedriftene til å inngå industrielt samarbeid med norske bedrifter.

Ovennevnte viser med all tydelighet at praktiseringen av Pensjonsfondets etiske retningslinjer er for rigide, og at tolkningen knyttet til bestemmelsen "produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper", er lite i samsvar med Norges interesser eller Norges gjeldende utenriks- og forsvarspolitik.

Atomvåpen anvendes heldigvis ikke regulært, og man kan neppe klassifisere noen anvendelse av slike våpen som normal. Rent prinsipielt er det derfor tvil-

somt om det med basis i retningslinjene i det hele tatt er relevant å anvende begrepet "normal anvendelse" i forhold til atomvåpen.

I internasjonal sikkerhetspolitikk er det allmenn aksept for at atomvåpen er "weapons of last resort", og ingen militær doktrine åpner for "normal anvendelse" av slike våpen. Det at Norge gjennom sitt medlemskap i NATO i den kalde krigen opprettholdt sin sikkerhet gjennom NATOs "atom-paraply", og konseptet gjensidig utslettelse, setter jo også Norges "etiske motstand" pr. i dag i et underlig lys.

Et ytterligere forhold er at bedriftene som produserer slike våpen gjerne er pålagt dette av sine respektive regjeringer og således ikke tar beslutningen om produksjon selv. Det må følgelig være de respektive regjeringer som er uetiske, ikke produsenten i seg selv.

På denne bakgrunn mener forslagsstillerne at i § 5.4.4 i de etiske retningslinjene for forvaltning av Statens petroleumsfond (i dag Statens pensjonsfond - Utland) bør setningen "Rådet skal gi tilråding om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper" utelates.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme et revidert forslag til etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond - Utland, hvor setningen i § 5.4.4., "Rådet skal gi tilråding om negativ filtrering av ett eller flere selskaper på grunnlag av produksjon av våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper", strykes.

De nye reviderte retningslinjene får tilbakevirkende kraft slik at samtlige 16 bedrifter som i dag er trukket ut av Statens pensjonsfond - Utlands investeringsportefølje blir gjenstand for ny vurdering.

19. januar 2006